

Finland

Markku Heikkilä

Klimatdebatten inte längre på modet

Finlands klimatpolitik har till stor del handlat om en anpassning till Europeiska unionens allmänna klimatlinje. Detsamma gäller mötet i Durban. Finlands stöd till EU:s mål om 30-procentiga utsläppsminskningar är villkorlig på så sätt att alla viktiga industrialiserade länder uppriktigt måste lova att minska sina utsläpp. Den rena teknologins roll betonas. Trots detta är den största förändringen som skett inom klimatdebatten att hela ämnet förs in på något slags sidospår, i bakgrunden inom politiken men bort från synfältet.

24/11 2011

I mitten på november började det kännas som att någonting var fel i Finland. I Lappland uppmättes den varmaste hösten på 50 år och snöns ankomst hade inte skett så sent på 100 år. Öppningen av skidcentren sköts upp vecka efter vecka, tills senare än någonsin. Inställda skidtävlingar, förlorade turistinkomster. Isfria sjöar och barmark. I Lappland har man aldrig tidigare upplevt ett sådan här november.

Samtal om vädret kunde inte undvikas i Finland när december månad närmade sig, och vintern anlände varken i söder eller i norr. I tidningsreklamen utannonserades skidor, trots att det endast var några få kilometer skidspår som det gick att åka skidor i. Trots detta hade man fortfarande föregående vinter i minnet, då det under en lång tid var ordentlig vinter ända ner i södra Finland. Experternas varningar har gått fram: kortsiktiga förändringar säger något om vädret, men ännu inte något om förändringarna av klimatet.

Men om klimatet var ordet på allas läppar inför klimatmötet i Köpenhamn för två år sedan, är det absolut inte så längre. Hela ämnet verkar endast tas upp av någon sorts pliktskyldighet. I debatten i Finland känns det som att det bara får plats med ett aktuellt ämne i taget, och nu har det överallt handlat om den ekonomiska krisen i Europa och eurons öde.

Några verkliga nya initiativ på klimatområdet har inte kommit i Finland efter Köpenhamn. Innan dess kom man med en rad politiska riktlinjer som nu håller på att förverkligas. I FN-förhandlingarna rör sig Finland i samma takt som EU, och definierar som sin ståndpunkt att man ska diskutera bland de klimatländer som ligger i framkant.

Klimatpanel och klimatlag

I regeringsförhandlingarna ville de gröna ha och fick även miljöministerposten. Till miljöminister utsåg man den nya partiordföranden Ville Niinistö. I regeringsprogrammet kan man också läsa om strävanden som om de blir verklighet gör Finland till ett av föregångsländerna inom klimatpolitiken.

Målet är ett bindande FN-klimatavtal, som begränsar uppvärmningen till två grader. EU:s övergång till ett utsläppsminskningmål på 30 procent ger man sitt stöd till med förbehåll. Ett utsläppsmål på minst 80 procent fram till år 2050 har skrivits in och man strävar efter att bli ett koldioxidneutralt samhälle.

Samtidigt vill man behålla en rimlig konkurrensposition i förhållande till EU:s externa aktörer och inte snedvrída konkurrenssituationen inom unionen. Beräkningen av kolsänkor vill man ska ske på ett sätt som tryggar ett hållbart bruk av Finlands skogar.

Man ska inrätta en mångvetenskaplig klimatpanel i Finland som upprättar en vägledande utsläppsbudget och ger regeringen råd. Man bad i november universiteten och forskningsinstitutet om förslag på medlemmar till panelen. Enligt minister Niinistö vill regeringen med klimatpanelens hjälp lyfta ambitionerna för Finlands klimatpolitik och klimatforskningens ställning i den offentliga debatten. Panelen ska även delta i beredningen av en ny klimatlag. Lagen skulle styra utsläppshandeln för att minska de externa utsläppen.

En av panelens uppgifter är att utvärdera vilka åtgärder som Finland bör vidta för att för egen del på ett kostnadseffektivt sätt uppnå de mål man redan förbundit sig vid. Dessutom skulle den utvärdera om målen för utsläppsminskningarna är tillräckligt ambitiösa för att begränsa klimatförändringarna.

Konsensus krackelerar

Men detta är än så länge bara minister Niinistös beskrivning av vad man kommer att göra. Den nya regeringen, som tillträdde i juni, har inte i sin praktiska politik hunnit profilera sig inom klimatpolitiken. Detta kan även ha inrikespolitiska förklaringar. Det stora oppositionspartiet, det populistiska sannfinländska partiet som ökat starkt, är i opposition även när det gäller klimatpolitiken. Den gröna linjen är för det ett skällsord.

I sitt valprogram hävdade partiet att den nuvarande klimatpolitiken måste reformeras. Tolkningen av Finlands deltagande i utvecklingsländernas klimatfond lydte som följer: ”Är detta tacken för att våra föräldrar och deras föräldrar före dem genom hårt arbete under långa dagar skapade Finlands industri för att trygga vår välfärd”.

Tidigare har det till stor del rått konsensus i Finland mellan de olika partierna i klimatpolitiken, då man snarare har fört en diskussion om de praktiska riktlinjerna än själva principerna. Även nu råder det enhällighet i frågan bland regeringspartierna. Debatten ser dock ut att gå mer i riktning mot att betona den finska teknologins roll än att tala om att minska utsläppen.

Näringsminister Jyri Häkämies från Samlingspartiet kräver inför mötet i Durban att i och med att man tyns av den ekonomiska krisen bör EU:s klimatpolitik framför allt vara kostnadseffektiv. Det viktigaste satsningen nu är inte takten för minskningen av utsläppen utan innovationer inom ren teknologi och energieffektivitet. ”Cleantech” bör enligt hans mening bli huvudfokus i Finlands klimat- och energipolitik.

Även miljöminister Niinistö framhöll innan Durban de finska kunskaperna inom ingenjörskonst och innovationer samt grön teknologi.

Vindkraften fortfarande i stå

Ett bra exempel på konflikten mellan teori och praktik är vindkraftens ställning i Finland. Vindkraftens andel i elproduktionen är helt marginell, cirka 0,3 procent. Man har pratat i årtal om behovet av att bygga ut den betydligt. Det nuvarande målet är en andel på mellan sex och sju procent.

Det har utarbetats rapporter och åtgärdsprogram och man har kartlagt platser vid kuster och andra miljöer för jag vet inte hur många vindkraftsparker, och den ena efter den andra planen på vindkraftsparkerna har förekommit i nyheterna. Det har varit betydligt färre nyheter om att planerna ska förverkligas. Vindkraften stretar i en djungel av olika stödbehov och tillståndskrav, och därför känns det inte som att den riktigt kommer vidare.

Olika åtgärder för att minska utsläppen, ökade satsningar på förnybar energi och en ökad energieffektivitet är dock på gång på olika håll i samhället. Att FN:s klimatförhandlingar kört fast kan emellertid ha inverkat på att hela frågan på något sätt har tappat kraft.

Klimatfrågorna lämnade offentligheten kort efter Köpenhamn. Enligt de omfattande och upprepade värdemätningarna som genomförts av Näringslivets Delegation har finländarnas klimatoro sjunkit betydligt efter år 2009, från en mycket hög nivå. Trots detta ansåg cirka 70 procent av finländarna i värdemätningen att klimatförändringarna var det största miljöhotet i vår tid. 17 procent förnekade detta.

Vi står inför ett presidentval i januari, och det ser inte ut som att klimatfrågan åtminstone så här inledningsvis över huvud taget är uppe till debatt. Frågan ligger i och för sig inte ens på presidentens bord, även om den avgående presidenten Tarja Halonen har varit aktiv på FN-nivå när det gäller att koppla samman effekterna av kvinnors ställning och klimatförändringarna.

Sverige

Eva Franchell

Uppgivenhet och några bra förslag

Veckorna innan klimatmötet i Durban rasar den svenska debatten om – äldrevård. Riskkapitalbolaget Carema har vanvårdat gamla och senila människor. Bolaget har tjänat stora pengar på de svenska skattebetalarna medan Caremas egen vinst har förts över till skatteparadiset Jersey. En rad reportage i tv, radio och samtliga svenska dagstidningar har dominerat debatten och skakat om regeringen. Kanske är den tidstypisk.

02/12 2011

När den vanliga produktionen minskar i den ekonomiska krisen, då satsar riskkapitalet på tjänsteproduktion. Då är det gamla människor och skolbarn som får ersätta produktionen av bilar och mobiltelefoner. I sitt tal till Moderatstämman i oktober mediterade statsminister Fredrik Reinfeldt också över köphetsen:

– Rätt omfattande funderingar finns i vårt svenska samhälle kring konsumtionssamhället. Är det livets mening? Flest prylar när vi dör vinner – är det det som är syftet? Också den här tanken: om alla konsumerade lika mycket som vi, klarar världen av det totalt sett?

Ansvaret för klimatet finns där, även om ingen pratar om det längre. Kanske står det skrivet i den svenska undertexten; att produktionen och konsumtionen av saker måste minska. Kanske är det därför kapitalet satsar på tjänsteproduktion, kanske är det därför statsministern blir existentiell i sitt tal till partimedlemmarna.

Hög svansföring inför Köpenhamnsmötet

Annat var det för två år sedan, inför klimatmötet i Köpenhamn. Då var Sverige ordförandeland i EU och Fredrik Reinfeldt investerade enormt mycket prestige i klimatprojektet. Han höll presskonferens iklädd grön tröja och alla hans tal handlade om klimatfrågan. Men så gick det som det gick, och sedan dess har det varit tyst om klimatet i svensk politik.

Åren efter Köpenhamnsmötet har snarare kantats av svenska klimatförstörande projekt som statligt ägda Vattenfall som driver kolkraftverk i både Tyskland och Nederländerna. Bolagets koldioxidutsläpp ökar, trots alla gröna ambitioner.

Järnvägsbolaget SJ har haft enorma problem under senare år, underhållet är eftersatt, tågen går inte i tid, resenärerna och godsspeditörer har i princip gett upp. Allt fler tar bilen för att säkert komma fram.

Fredrik Reinfeldt har också problem med partikamraterna i Stockholm som vägrar att bygga ut tunnelbanan trots att den skulle svälja tusentals kollektivtrafikanter. I stället satsar Stockholmsmoderaterna på ett gigantiskt motorvägsprojekt. Påfarten till Gamla stan vill man också bygga ut till en åtta-filig bilväg trots att oppositionen trycker på för ett bilfritt Gamla stan. Faktum är att Sverige faller i Climate Action Networks årliga ranking över klimatprogressiva länder.

Stora utmaningar väntar Alliansens gröna röst

Ändå har den svenska regeringen ambitioner. Den nya miljöministern Lena Ek har startat ett klimatarbete som hon döpt till Färdplan 2050. Då ska Sverige vara utan nettoutsläpp av växthusgaser. Därmed hoppas Lena Ek kunna bidra till EU:s gemensamma mål om att minska utsläppen med 80-95 procent till år 2050.

Lena Ek är centerpartist och en av dem som brukar kallar sig "alliansens gröna röst". När den nya centerledaren Annie Lööf tog över bytte hon raskt ut den gamla miljöministern Andreas Carlgren mot EU-parlamentarikern Lena Ek. Det var sannolikt ett led i utrensningen av gamla centerpartister, men i Lena Ek har regeringen fått en miljöminister som är känd för sin starka vilja. Nu återstår det bara att se hur hon klarar att driva igenom sin Färdplan 2050 i förhandlingarna med finansminister Anders Borg. Hennes företrädare hade inga större framgångar i de förhandlingarna. En nyligen genomförd opinionsundersökning visar att Miljöpartiet är det parti folk har störst förtroende för i klimatfrågan. Men på andra plats kommer faktiskt Moderaterna som ligger före det gamla gröna Centerpartiet. Lena Ek har en del att slåss med, både på hemmaplan, i EU och i Durban.

Det är i skrivande stund fortfarande oklart med vilket mandat Lena Ek kommer att åka till klimatförhandlingarna. Sverige står bakom EU:s ganska blygsamma ambition att minska sina utsläpp med 20 procent till 2020. Men Lena Ek har också sagt att hon vill öka på den ambitionen till 30 procent – "när det är läge för det".

EU vill ju också se ett nytt avtal när det gamla Kyotoavtalet löper ut nästa år. Men något nytt avtal kommer inte ens att ligga på förhandlingsbordet i Durban. I stället kommer klimatfrågan att falla sönder i mängder av delfrågor där ingen riktigt vet var Sverige och EU kommer att befinna sig. I Durban kommer striden fortfarande att i mycket stå mellan den industrialiserade världen och de framväxande ekonomierna. Det handlar fortfarande om vilka länder som ska minska sina utsläpp mest och vilka som ska betala. Frågan är hur hårt krisekonomierna i Europa kommer att hålla i plånboken i år. Sannolikt kommer de framväxande ekonomierna att ha ett sämre förhandlingsläge när USA och länderna i EU drabbats så hårt i finanskrisen.

Utsläppsminskningar och finansiering, mötet i Durban kommer också att handla om skogen. Ju mer skog, desto bättre för klimatet. Men här kommer Lena Ek att få kritik från den svenska miljörelsen som anser att Sverige fuskar med sin egen redovisning. Dessutom kommer hon att få kritik för att Sverige inte följer FN:s överenskommelse om att klimatbiståndet ska vara "new and additional". Det ska alltså inte gå att döpa om det vanliga biståndet till klimatbistånd. Men här hävdar miljörelsen att den svenska regeringen redan har börjat använda sitt ordinarie bistånd i klimatsyfte.

Det är som det brukar vara, miljöministrarna talar om sina höga ambitioner medan finansministrarna friserar siffrorna. För Sveriges del återstår det nog att se hur styrkeförhållandet mellan Lena Ek och Anders Borg kommer att se ut.

Ny idé från gammal minister

Även om de svenska medierna hittills inte skrivit många rader om klimatmötet pågår det ändå diskussioner på miljöbloggar och i tankesmedjor. Ett av de mest intressanta förslagen kommer från

tankesmedjan Global utmaning. Det är förre finansministern Allan Larsson, förre statssekreteraren i Miljödepartementet Måns Lönnroth samt förre miljöambassadören Bo Kjellén som tillsammans skrivit ett förslag om hur man skulle kunna bryta ner striden mellan rika och fattiga länder.

De vill att FN:s klimatpanel i stället ska sponsra regioner som jobbar klimatsmart. De föreslår att FN i framtiden skippar striderna och fokuserar på frågor där det råder samsyn. Att man försöker hitta övergångslösningar i förhandlingarna och stöd till regionala initiativ för klimatinvesteringar. I sin sammanställning tar de fram goda exempel som handlar om utbildning, stöd till företag, stöd och information till politiker, exempel från utvecklingsländer och så vidare.

Exemplen är enkla, lätta att kopiera och de kan bli fler. Och med alla låsta positioner inför Durban, är tanken lockande. Isarna i Arktis smälter, översvämningarna dränker Asien. Någonstans måste ställningskriget övergå till direkt aktion för att rädda klimatet.

Norge

Aslak Bonde

Klimaoppgjør på vent

Til vinteren, eller våren – da vil Stortinget ta de upopulære avgjørelsene som skal gi formidable kutt i de norske klimagassutslippene innen 2020. Eller kanskje blir det enda en utsettelse? 14 års erfaring med oppfølging av Kyoto-avtalen tilsier at politikerne også denne gangen vil skyve de vanskelige avgjørelsene foran seg. Det er mye lettere å redde regnskog i Brasil og Indonesia enn å tvinge nordmenn til å kjøre mindre bil.

02/12 2011

Mens spenningen foran klimatoppmøtet i Durban er på et lavmål, øker interessen for klimapolitikk i Norge. Det skyldes ikke at engasjementet for å stanse klimaendringene er merkbart tiltagende. Nei, det skyldes at de klimapolitiske rivninger internt i Regjeringen er så sterke at det kan bli regjeringskrise om noen måneder.

Her er bakteppet: Sosialistisk Venstreparti (SV), som er ett av to juniorpartier i regjeringen, gjorde et elendig lokalvalg i høst. De etterfølgende meningsmålinger varsler at partiet kan falle under sperregrensen på fire prosent ved stortingsvalget om to år. Det vil være ille nok for SV, men det vil antagelig også føre til at den rødgrønne blokken mister flertallet i parlamentet. Partileder Kristin Halvorsen tok umiddelbart konsekvensen av sitt fjerde valgnederlag på rad og varslet valgnatten at hun vil gå av på et ekstraordinært landsmøte tidlig neste år.

En statsråd og en stortingsrepresentant kjemper nå om å overta som partileder. Et hovedtema i de mange dueller dem i mellom er at SV igjen må bli oppfattet som relevant og viktig for velgerne, og at det gjelder aller mest i arbeidet for å begrense klimaendringene. Så er spørsmålet om denne jobben gjøres best fra innsiden eller utsiden av regjeringskontorene.

Klima som slagmark

Offisielt mener alle SV-topper at partiet bør fortsette i regjering, men på bakrommene og i krokene diskuteres det om SV kanskje hadde stått seg bedre på å gå ut av regjering. Men da må det i så fall skje på den riktige måten: SV må gå ut i protest mot et ”umulig” og ”uansvarlig” Arbeiderparti. Det må ikke kunne fortelles historier om at de gamle radikalerne i SV feiget ut – at de ikke maktet å ta alle de ubehagelige og vanskelige avgjørelsene som hører med til det å ha makt.

Klimapolitikken er ikke bare viktig for SV. Mye tyder på at den også er perfekt rigget for et sluttoppgjør i regjeringen. For fire år siden vedtok nemlig et bredt stortingsflertall så ambisiøse målsetninger for kutt i klimagasser at svært mange i regjeringsapparatet og i Arbeiderpartiet mener det blir umulig å nå dem. Dersom SV nekter å gå med på en justering av målene, kan det føre til regjeringskrise, og da vil Kristin Halvorsen, eller den nyvalgte SV-lederen, kunne si at det var Arbeiderpartiet som ikke hadde vilje til å stå løpet ut i arbeidet med å redde klimaet.

Om det går slik, er det umulig å si noe fornuftig om i dag. Det er ikke en gang mulig å si sikkert at slaget i det hele tatt kommer. Stortingsmeldingen der Regjeringen skal fremme alle sine tiltak for

å redusere klimautslippene er blitt utsatt mange ganger. Først het det at meldingen skulle komme i 2011, så ble det konkretisert til høsten, og nå er siste beskjed første halvår 2012.

Utsettelsene

Mønsteret er gjenkjennelig. Helt siden Kyoto-avtalen ble undertegnet – for 14 år siden – har norske politikere varslet velgerne om at våre internasjonale utslippsforpliktelser nå var blitt så ambisiøse at hver og en av oss kommer til å merke forandring. Så har de laget ulike meldinger og dokumenter for å konkretisere disse merkbare tiltakene, og de har uten unntak konkludert med at det må utredes enda litt til.

Etter at Stortingsflertallet i januar 2008 vedtok å kutte mellom 15 og 17 millioner tonn CO₂-utslipp innen 2020, valgte Regjeringen å be alle statlige direktorater og fagetater om å lage en faglig gjennomgang av ulike tiltak med antatte kostnader og effekter. Da fagetatene offentliggjorde sine råd, viste det seg at noen av dem var så drastiske at de åpenbart ikke ville få velgernes støtte. Miljøvernminister Erik Solheim konkluderte med at det er veldig viktig å ”plukke den lavhengende frukten først”. Det betyr at han ville begynne med å gjennomføre de effektive tiltakene som det ville være største tilslutning til i befolkningen. Han ville likevel ikke gjøre det med en gang, han ville se alle tiltak i sammenheng. Dermed er ingenting blitt gjort.

Norge er verdensmester

Miljøvernministeren vil ganske sikkert reagere på denne historiefortellingen. Hans og statsminister Jens Stoltenbergs fortelling er at Norge står fremst i klimakampen. I global sammenheng er det åpenbart riktig. Ingen land i verden bruker mer penger på å bevare regnskog – spesielt i Brasil og Indonesia. Få land har forpliktet seg til å kjøpe flere klimakvoter enn Norge. Vi kommer til å overoppfylle løftene som ble gitt i Kyoto, ved at vi kjøper kvoter som bidrar til at utslippene av drivhusgasser blir redusert i de delene av verden der det er mest kostnadseffektivt å redusere dem.

Som om ikke dette er nok har Jens Stoltenberg og Norge hatt en viktig rolle i arbeidet med å lage et grønt klimafond – et globalt fond som skal finansiere klimatiltak i fattige land. I høst lanserte Norges statsminister det storstilte programmet Energy+ sammen med FNs generalsekretær. Dette er et opplegg for å få gitt strøm til de 1,3 milliarder menneskene som i dag ikke har elektrisitet der de bor. Tanken er at private interesser og det offentlige skal samarbeide om energieffektivisering og utvikling av ny fornybar energi.

Energy+ er i internasjonal sammenheng et betydelig initiativ, men det er blitt fullstendig borte i den norske debatten. På samme måte som skogsatsingen og klimafondet som oftest blir glemt. Årsaken er enkel: Flertallet i Stortinget mener at det må være en sammenheng mellom det Norge gjør ut og det vi gjør hjemme. Vi får ikke troverdighet i den internasjonale kampen for klimatiltak, dersom vi fortsetter å la norske klimautslipp øke.

Det var denne tankegang som fikk tre av fire opposisjonspartier til å presse regjeringen til nasjonale utslippskutt. Det var først da statsminister Jens Stoltenberg forsto at det konservative opposisjonspartiet Høyre ville støtte SVs krav om kraftige nasjonale utslippskutt at han gikk med på å gjøre det til regjeringens politikk.

Angrer Høyre?

Noen påstår at Høyre nå angrer på sin klimapolitiske aktivisme. Vedtaket om massive CO₂-kutt innen 2020 har nemlig fått den ene effekt at Norge sier nei til industripolitiske tiltak som kunne ha gitt arbeidsplasser og verdiskaping uten å ødelegge for klimaet. Det er et poeng Fremskrittspartiet utnytter for alt det er verdt. Frp ble ikke med på klimaforliket i 2008, og partiets representanter viser til stadighet til en halvveis forespørsel fra det multinasjonale selskapet Alcoa om å få bygge et aluminiumsverk i Nord-Norge – i nær tilknytning til Snøhvit-feltet som produserer gass. Det er ingen som tror at et nei fra Norge vil føre til at Alcoa lar være å bygge et nytt aluminiumsverk. CO₂-utslippene kommer uansett – det er molbopolitikk å si nei til verdiskaping i Norge på grunn av klimaet.

Norge har allerede sett i praksis hvordan verdiskapingen går ut av landet på grunn av denne politikken. Vår store aluminiumsprodusent, Norsk Hydro, har bygget sitt nye verk i Qatar, der det ikke er fordyrende CO₂-avgifter.

I tillegg kommer det at det meste av norsk industri fra 2013 vil være omfattet av EUs kvotesystem. Da vil det være ekstra dumt om Norge lager sin egen politikk for å hindre industriutvikling eller å redusere eksisterende industriutslipp. Resultatet kan bli at norske arbeidsplasser blir flyttet til andre europeiske land, selv om det ville ha vært mest kostnadseffektivt i forhold til klimaet å beholde dem her.

Mulig å trikse

Konsekvensen av at det kan være vanskelig å begrense utslippene fra industri som kan flyttes mellom land er at det bør kuttes enda mer i de aktivitetene som ikke kan flyttes. Spesielt på det transportpolitiske området, og på boligsektoren, virker det fornuftig å ta kutt. Problemet er at det krever ekstremt kraftige tiltak dersom man skal få redusert utslippene med over 15 millioner tonn bare på denne sektoren.

De fleste politiske observatører tipper at Arbeiderpartiet og Høyre vil tvinge med seg de andre på noen triks som i praksis fører til at de ambisiøse nasjonale kutt-målsetningen blir justert ned. En metode, som har vært brukt før, er å regne inn skogens CO₂-binding som et kutt i våre utslipp. Tipsene om at Norge enda en gang vil lure seg unna hjemlige klimamål hviler imidlertid på den forutsetning at SV fortsatt av hele sitt hjerte ønsker å forbli i regjering. Det er en forutsetning ingen kan ta for gitt i Norge i førjulstiden 2011.

Danmark

Thomas Larsen

Danmark skal – igen! - være grønt foregangsland

Den nye danske regering med socialdemokraten Helle Thorning-Schmidt i spidsen kan gå over i historien som en grøn regering. Et nyt energiudspil rummer tårnhøje ambitioner. Erhvervslivet er forsigtigt positivt – men frygter for konkurrenceevnen.

02/12 2011

Fra det øjeblik Danmarks nye statsminister Helle Thorning-Schmidt offentliggjorde sit regeringsgrundlag og præsenterede sit ministerhold har danskerne diskuteret, om den nye regering er rød, lyserød eller lyseblå. Siden den knebne valgsejr den 15. september har især Socialdemokratiet (S) og Socialistisk Folkeparti (SF) måttet give solide indrømmelser til det tredje regeringsparti, Det Radikale Venstre (R), i den økonomiske politik.

Debatten om de to partiets kursskift har i folkemunde givet regeringen øgenavnet ”løftebrudsregeringen” og ført til tilbageslag for S og SF i meningsmålingerne.

Når historikerne engang skal fælde deres dom, kan det dog vise sig, at farven på regeringen snarere vil blive malet grøn. For i klima- og energipolitikken kan kritikerne ikke komme med anklager om løftebrud. Tværtimod synes alle tre regeringspartier fast besluttet på at leve op til valgkampens løfter og skrive sig ind i historien med en storstilet grøn omstilling.

Tårnhøje ambitioner

At ambitionerne var høje, blev klart ved præsentationen af regeringsgrundlaget - ”Et Danmark, der står sammen” - som blev fremlagt i begyndelsen af oktober. (Find dokumentet på www.stm.dk). Fra første dag var Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre stålsatte i troen på, at Danmark skal tage et kvantespring for at blive et grønt foregangsland. I regeringsdokumentet blev det slået fast, at Danmark skal frigøre sig fra fossile brændsler, satse stort på udbygning af vedvarende energi og sikre høj energieffektivitet.

Fredag den 25. november blev ambitionerne konkretiseret. Her præsenterede klima-, energi- og bygningsminister Martin Lidegaard udspillet - ”Vores Energi” - som mere detaljeret anviser vejen mod en grøn vækstøkonomi og en fundamental omstilling af energisystemet til 100 procent vedvarende energi i 2050.

Globalt forspring

Udspillet ligger i forlængelse af den tidligere borgerlige regerings udspil: ”Energistrategi 2050”. Men ambitionsniveauet er hævet mærkbart.

Målet er, at initiativerne allerede i 2020 skal føre til massive energibesparelser og resultere i, at halvdelen af Danmarks traditionelle elforbrug er dækket af vindkraft. Samtidig skal Danmark være

stærkt på vej mod at udfase kul fra danske kraftværker i 2030 og dække el- og varmforsyningen med vedvarende energi i 2035.

Ved præsentationen fastslog Martin Lidegaard, at regeringen med sit udspil vil være med til at løse tre af verdens store kriser – nemlig den økonomiske krise, klimakrisen og ressourcekrisen, som betyder, at blandt andet den store efterspørgsel på olie kan ramme dansk økonomi hårdt om få år – hvis der ikke sker en omstilling.

Ministeren slog på, at investeringer i en grøn omstilling kan give Danmark mulighed for at få et globalt forspring på klimavenlig teknologi. Udnytter dansk erhvervsliv chancen, kan det samlede regnskab blive en stor gevinst for samfundet, fastslog han.

Endelig mindede han om, at Det Internationale Energiagentur netop har udsendt en rapport, som viser, at hvis verden ikke skifter kurs, vil den globale temperatur stige seks grader inden udgangen af dette århundrede. Hvilket vil få dramatiske konsekvenser for kloden.

- Initiativerne i regeringens udspil vil reducere udledningen af Danmarks drivhusgasser med 35 pct. i 2020 i forhold til 1990. Det vil sende et stærkt signal til resten af verden om at et grønt energisystem er realistisk og kan betale sig, udtaler Lidegaard i sin pressemeddelelse fra lanceringen af den nye energistrategi.

Nye afgifter

På pressemødet måtte ministeren dog erkende, at det koster at omstille til grøn økonomi. Men den pris sammenlignede han med at betale en forsikringspolice.

- Det er investeringer, der koster ekstra, men i forhold til det, vi forsikrer os imod, er det en relativt mindre udgift, som vil være rigtig godt givet ud, hvis energipriserne stiger mere end vi forventer i dag, hvilket der er betydelig risiko for, sagde ministeren.

Samlet indebærer udspillet udgifter på 5,6 mia. kr. i 2020. Nye afgifter skal blandt andet dække investeringer i øgede energieffektiviseringer og udbygning af vedvarende energi. Hertil kommer virksomheder og husholdningers milliardstore investeringer i vedvarende energi og nyt og mere energieffektivt udstyr.

Skiftet skal til gengæld betyde lavere løbende omkostninger til brændsler på grund af et lavere energiforbrug. Besparelsen på energiforbruget skønnes at være 6,9 mia. kr. i 2020, men kan blive højere, hvis prisen på fossile brændsler stiger.

Endelig ventes udspillet at skabe 900 ekstra job i 2012 og 5.500 ekstra arbejdspladser i 2013. (Læs mere om udspillet på Klima-, Energi- og Bygningsministeriets hjemmeside www.kemin.dk samt Energistyrelsens hjemmeside www.ens.dk)

Komplekse forhandlinger

På baggrund af udspillet har regeringen inviteret Folketingets partier til forhandlinger om en ny energiaftale, som skal løbe frem til 2020. Blandt partierne er der enighed om retningen – men der bliver slagsmål om udgifterne til omstillingen.

I forvejen er regeringen under pres for at have forhøjet afgifter på blandt andet usunde og fedtholdige madvarer, cigaretter, spiritus. Og selv om danske vælgere generelt er ”grønne”, kradser krisen, og mange vil være skeptiske over, at det bliver endnu dyrere at tænde lyset og skrue op for radiatoren.

For de danske husholdninger vil ekstraregningen ifølge beregningerne i udspillet blive på gennemsnitligt 1.700 kroner i 2020, og netop debatten om de øgede udgifter vil genere regeringen. Derudover frygter erhvervslivet for øgede omkostninger.

Danmarks største erhvervsorganisation, Dansk Industri, er i udgangspunktet positiv overfor udspillet, for DI finder den grønne omstilling nødvendig og ser et stort vækstpotentiale. Men direktør Tine Roed fra DI understreger, at de høje ambitioner skal gå hånd i hånd med hensynet til Danmarks konkurrenceevne.

- Vi er nødt til at finde en kurs, som ikke svækker konkurrenceevnen yderligere og dermed koster vækst og arbejdspladser i Danmark,” lyder det fra DI.

For erhvervslivet er det afgørende, at der kommer en bred politisk aftale, som skaber langsigtede rammer. Men forhandlingerne bliver komplekse. Blandt de borgerlige oppositionspartier frygter man, at omstillingen bliver for dyr.

- Vi er ikke parat til flere afgifter, så det bliver et slagsmål om penge, siger Thomas Danielsen fra det største borgerlige oppositionsparti, Venstre.

Hos Liberal Alliance er energiordfører Villum Christensen endnu mere kritisk.

- Regeringen har i sin plan opstillet dyre fantast-mål. De føles rare og politisk korrekte, men de hjælper ikke klodens klima en dyt og giver en konkurrencefordel til udlandet.

Trods modstanden vil regeringen ikke fravige den nye linje, som på samme tid peger tilbage og frem. Tilbage til tiden, da den markante socialdemokratiske miljø- og energiminister Svend Auken satte Danmark på landkortet som grøn nation og frem mod en tid, hvor verdens lande vil konkurrere benhårdt om ny grøn teknologi.

Island*Egill Helgason*

Storindustri, konsumisme og bilisme i et land med overflod av ren energi

Den islandske regjeringa godkjente i fjor en handlingsplan for klimaspørsmål. Kursen man der staker ut, er at man skal redusere nettutslippet av drivhusgasser med opp mot 30 prosent fram mot 2020 sammenlignet med 2005-nivå. Målet i 2007 var å redusere utslippene med 50–70 prosent før 2050. Dette er i tråd med EUs politikk.

02/12 2011

Blant tiltakene for å nå målene er karbonavgift, endret avgiftsnivå på biler og drivstoff, styrking av kollektivtilbudet, bruk av biodrivstoff i fiskeflåten, mer skogrøkt og tilbakeføring av våtområder. Storindustrien, som har vært en bransje i vekst på Island, kommer til å bli en del av EUs marked for handel med utslippstillatelser fra og med 2013.

Ifølge planen skal karbonbinding gjennom skogrøkt og oppdyrking av land være den mest effektive enkeltfaktoren, men man ønsker også en vesentlig reduksjon i utslippene fra trafikken, fiskeriene og landbruket.

En nasjon av storforbrukere

Islands økologiske fotavtrykk er stort med tanke på hvor lite landet er. Nylig skrev en ung mann, Sigurður Eyberg, en masteroppgave i miljø- og ressursvitenskap som vakte stor interesse. Der kom det fram at Island ifølge indeksen til Global Footprint Network har verdens største økologiske fotavtrykk, 56 hektar per person. Ut fra dette skulle islendinger ha det mest ressurskrevende forbruket i verden. Dette er kanskje ikke helt dekkende, for en slik måling basert på innbyggertall kan slå uheldig ut for en liten befolkning som bor spredt i et vidstrakt land.

Overflod av miljøvennlige energikilder

Island har flere særtrekk på dette området. Landet har sine naturlige energikilder, vannfall og jordvarme, som gjør at oppvarmingen av hus fører svært lite forurensning med seg. Landet har selvsagt svært få innbyggere, så i verdensmålestokk snakker vi ikke om store tall, 4,6 millioner tonn drivhusgasser. Det tilsvarer 0,01 prosent av utslippene i verden.

Forpliktelsene land har i henhold til klimakonvensjonen baserer seg på 1990-nivå, og det året slapp Island ut 3,4 millioner tonn drivhusgasser. I perioden mellom 1990 og 2009 økte utslippene med 35 prosent, den definitivt største økningen kom fra aluminiumindustrien (142 %) og veitrafikk (69 %). Islands miljøbyrå spår at landet kommer til å leve opp til forpliktelsene sine i Kyoto-avtalen, selv om Island fikk et unntak fra denne på 1,2 millioner tonn på grunn av ny storindustri.

Bil- og aluminiumsnasjonen

Islendingene er et bil- og aluminiumsfolk. Det er vanskelig å se for seg at det vil være mulig å redusere utslippene fra smelteverkene med mindre det kommer ny teknologi. Utslippene økte betraktelig da gigantsmelteverket til Alcoa åpnet i Reyðarfjörður i 2007. I tillegg har det vært planer om å bygge to nye smelteverk, ett i Sørvest-Island og et annet i Nordvest. Disse planene henger nå i løse luften på grunn av den økonomiske situasjonen og fordi den nåværende venstre regjeringa er skeptisk til storindustri. Landsvirkjun, det store statlige energiselskapet, blir nå styrt av personer som ikke er underlagt like sterk politisk styring som tidligere. Nye evalueringer fra selskapet reiser tvil om storindustrien; det viser seg at smelteverkene får svært billig energi og at kraftverkene som har blitt bygget på grunn av disse, er lite lønnsomme.

Grønt image i fare?

Høyrepartiene, arbeidsgiverforeninger og arbeiderbevegelsen legger likevel stor vekt på at man må fortsette med utbyggingen av aluminiumindustrien. Refrenget deres er at man ikke har mange andre virkemidler for å få fart på den islandske økonomien. Dette ville medføre en stor økning i drivhusgassutslippene, og det er verdt å legge merke til at Island falt fra 1. til 24. plass på Climate Action Network sin evaluering av ulike lands prestasjoner fra i fjor. Tre variable størrelser ligger til grunn for denne: Utviklingen når det gjelder utslipp, totalutslipp og utforming av framtidig politikk. Om det blir noe av de nye smelteverkene, er det fare for at Islands grønne image internasjonalt kan være i fare.

På den andre siden har tilhengerne av storindustri pekt på at i den store sammenhengen er det bedre at smelteverk blir drevet med vann- og geotermisk energi på Island enn med miljøfiendtlige energikilder andre steder i verden.

Dårlig kollektivtilbud

Trafikken står for de største utslippene. Islendingene er helt avhengige av bilene sine og rikker seg knapt uten. Det er nærmest som et tegn på at du ikke har utrettet mye i livet om du reiser kollektivt. Bilbruken har riktignok gått noe ned siden den økonomiske kollapsen i 2008, men det skyldes ikke endrede holdninger, men enkelt og greit dårligere husholdningsøkonomi og høye bensinpriser. Kollektivtilbudet på Island er dårlig; bebyggelsen i hovedstaden er spredt og dårlig tilrettelagt for et effektivt kollektivsystem. Det finnes ikke tog, og nesten all varetransport foregår med bil.

Høystemte, men uklare mål

Myndighetene har likevel satt som mål at 10 prosent av energien som brukes i trafikken skal komme fra miljøvennlige energikilder i 2020. Dette er ambisiøst og kanskje urealistisk sett i lys av at andelen miljøvennlige kjøretøy i dag kun er på 0,35 prosent. Et skritt i riktig retning er et ti år langt prøveprosjekt om kollektivtransport som nylig ble igangsatt i regi av stat og kommune. Tanken er at staten bidrar til utviklingen av kollektivtransporten i hovedstadsområdet – der flertallet av befolkningen bor – og på den andre siden blir bygging av nye og store veier utsatt. Fremdeles er det likevel uklart hvor store ressurser som vil bli satt inn i dette.

I islandske festtaler snakkes det ofte om at landet skal ligge i teten i utviklingen av miljøvennlige energikilder. Hydrogenbiler, el-biler og biler som går på metan er i bruk på Island, men i liten målestokk. På den andre siden er det udiskutabelt at Island har mye ren energi som kan produsere

energikilder til transport. Det er likevel vanskelig å se for seg at Island kan være et foregangsland på dette området slik situasjonen er nå – mulighetene er der, slik det ofte har vært pekt på – men landet er helt avhengig av importert olje.

Krigen mot landet

I myndighetenes planer står det at karbonbinding gjennom skogrøkt og oppdyrking av land kommer til å gi gode resultat. Det er verdt å merke seg at Island fram til 1900-tallet for det meste var uten trær – like etter landnåmet startet en enorm ødeleggelse av vegetasjonen. I forrige århundre la man stor vekt på skogrøkt, og idag finnes det skoger mange steder og i Reykjavik er det mange trær. Skogene dekker likevel bare 1,16 prosent av landet. Store deler av Island er preget av erosjon. Et annet prosjekt er tilbakeføring av våtområder. I forrige århundre ble myrer drenerte i stor stil, bønder fikk generøse tilskudd til dette, selv der det ikke var behov for det. Skjemmende dreneringsgrøfter ble gravd ut på kryss og tvers. Nobelprisforfatteren Halldór Laxness protesterte mot dette i en berømt artikkel som kalles Krigen mot landet.

Fremdeles er bevilgningene til tilbakeføring av våtområder små, men private virksomheter har også vist interesse for saken. Rio Tinto Alcan, som driver et smelteverk i nærheten av Reykjavik, samarbeider med Islands landbrukshøyskole om å tilbakeføre 5 kvadratkilometer våtmark. Det tilsvarer utslippene fra 500 privatbiler.

Oljenasjonen

I framtida vil det nok også være delte meninger om olje. Land i Nord-Atlanteren drømmer om å tjene penger på olje. De ser på de søkkrige nordmennene som tilsynelatende er nærmest immune mot økonomiske kriser. Det er sannsynlig at man snart starter opp oljeproduksjon ved Grønmland, og undersøkelser foretatt på det såkalte Dragefeltet (Drekasvæðið) mellom Island og Norge, ser lovende ut. Det kan på den andre siden by på utfordringer å skulle vinne ut olje så langt til havs. Oljeutvinning der ville naturligvis kollidere med den islandske regjeringas mål i klimaspørsmål. I grunn har det vært lite snakk om hvordan utnytting av denne ressursen skulle organiseres, hvilke miljøkonsekvenser det ville få og hvordan man skulle skattelagt en slik ressurs.

Vesentlige endringer i klimaet

Det islandske klimaet har blitt varmere. Man regner med at sammenlignet med dagens nivå blir oppvarmingen på 1°C ved midten av århundret, men fra 1,4 til 2,4 grader i siste halvdel. De fleste ser lyst på dette, for Island er både kaldt og karrig. Nye insektarter har begynt å spre seg, og tregrensa kryper stadig oppover fjellssidene. Landbruket drar nytte av et varmere klima, det er for eksempel bedre betingelser for korndyrking og somrene er lengre, men det er usikkert hvilke konsekvenser det kan få for livet i havet. Kaldtvannsarter trekker nordover, men nye arter kommer muligens i stedet. Kollapsen i havsilstammen henger trolig sammen med oppvarminga, den er føde for sjøfugler som lundefugler som i mange år har hatt vansker med hekkinga på Sør-Island. På den andre siden kommer nye fiskearter som makrell til Island. Den utgjør nå en viktig del av fisket, i tillegg til å være en kilde til konflikt mellom Island, Norge, Færøyene og EU.

Isbreene trekker seg tilbake, og noen vil forsvinne hvis det går slik det ser ut nå. Det er nesten umulig å stå på ski lenger på Sørlandet. Nedsmeltingen av isdekket på Nordpolen påvirker også

Island. Det er mulig at det kommer til å åpne seg en skipslei i Arktis, og med det følger både muligheter og farer for Island. Det er fare for ulykker og forurensning, men det ligger muligheter i at Island kan bygge opp havner for denne skipsfarten. Havnivåstigning kan bli et problem, for eksempel i Reykjavik der bebyggelsen mange steder ligger lavt i terrenget. Et annet viktig aspekt for islendingene er endringer i havstrømmene, det er på grunn av de varme havstrømmene det er beboelig på Island. Det er ikke sannsynlig at dette kretsløpet i havet kommer til å endre seg med det første, men dette er et usikkerhetsmoment om man skal spå om hvordan temperaturforholdene vil endre seg på Island.